Cykl audycji w Polskim Radiu Katowice „Z myślą o Niepodległej” (2018)

Polskie Radio Katowice we współpracy z Oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach zrealizowało cykl audycji nawiązujących do kalendarza ściennego na rok 2018, wydanego przez katowicki oddział IPN **„Z myślą o Niepodległej”**, w setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości.

Na kartach kalendarza przedstawiono postacie dwunastu działaczy, dążących do włączenia Górnego Śląska w granice odradzającej się Rzeczypospolitej. Kalendarz ma zatem wymiar symboliczny i jest hołdem złożonym wszystkim tym, dzięki którym to, co wydawało się dla wielu marzeniem nie do spełnienia, stało się faktem. Każda audycja opisuje konkretną postać „przypisaną” danemu miesiącowi i w tymże miesiącu będzie emitowana. Program został przygotowany we współpracy z historykami z IPN.

Pierwsza audycja, która pojawiła się na antenie Polskiego Radia Katowice 14 stycznia 2018 r., była poświęcona **Ignacemu Nowakowi** (1887–1966), lekarzowi, działaczowi narodowemu, uczestnikowi powstania wielkopolskiego. Pełnił on także funkcję szefa Wydziału Kulturalno-Oświatowego Polskiego Komisariatu Plebiscytowego w Bytomiu i brał udział w II powstaniu śląskim. Podczas III powstania śląskiego był szefem sanitarnym grupy „Środek”.

Lutowa audycja, poświęcona **Konstantemu Wolnemu**, została wyemitowana 4 lutego 2018 r. Konstanty Wolny (1877–1940) po I wojnie światowej był współzałożycielem Podkomisariatu Naczelnej Rady Ludowej w Bytomiu i zastępcą podkomisarza. Pełnił także funkcję kierownika Wydziału Prawnego Polskiego Komisariatu Plebiscytowego oraz był współpracownikiem Wojciecha Korfantego. Po odzyskaniu niepodległości współtworzył Statut Organiczny Województwa Śląskiego i przeszedł do historii jako pierwszy marszałek Sejmu Śląskiego.

Marcowa karta kalendarza to opowieść o **Józefie Rymerze**, pierwszym wojewodzie śląskim. Audycję wyemitowano 4 marca 2018 r. Józef Rymer (1882–1922) był członkiem Komisariatu Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, z ramienia której reprezentował Polskę w sprawach Górnego Śląska na konferencji pokojowej w Paryżu. Współorganizował Podkomisariat Naczelnej Rady Ludowej w Bytomiu. Podczas III powstania śląskiego wchodził w skład Komitetu Wykonawczego Naczelnej Władzy na Górnym Śląsku, następnie pełnił funkcję przewodniczącego Naczelnej Rady Ludowej na Górnym Śląsku. Po odzyskaniu niepodległości przeszedł do historii jako pierwszy wojewoda śląski. W czerwcu 1922 r. witał polskie wojsko wkraczające na Górny Śląsk.

Kwietniowy program, poświęcony **Janinie Omańkowskiej**, został wyemitowany 1 kwietnia 2018 r. Janina Omańkowska (1859–1927) organizowała towarzystwa kobiece na Górnym Śląsku, była założycielką i długoletnią przewodniczącą Związku Towarzystw Polek. Prowadziła działania oświatowe, dążąc do uświadomienia narodowego kobiet. W okresie plebiscytowym współorganizowała liczne wiece kobiece i była ich główną prelegentką. Wchodziła w skład Powiatowej Rady Ludowej w Bytomiu. Była dziennikarką, publicystką, autorką licznych artykułów, związana m.in. z „Katolikiem". Założycielka i redaktorka „Głosu Polek". W czasie powstań śląskich organizowała pomoc dla powstańców śląskich i ich rodzin. Po odzyskaniu niepodległości była posłanką na Sejm Śląski I kadencji, przewodniczyła jego inauguracyjnym obradom.

Bohaterem majowego programu był **Wojciech Korfanty**. Audycję wyemitowano 6 maja 2018 r. Wojciech Korfanty (1873–1939) – polityk, redaktor, działacz narodowy. Poseł do Reichstagu oraz pruskiego Landtagu. Jako pierwszy polityk z Górnego Śląska wstąpił do polskiego koła poselskiego. 25 października 1918 r. w przemówieniu w Reichstagu zażądał przyłączenia do Państwa Polskiego wszystkich ziem zaboru pruskiego oraz Górnego Śląska. W lutym 1920 r. został mianowany z ramienia rządu RP Polskim Komisarzem Plebiscytowym na Górnym Śląsku. W sierpniu 1920 r. wezwał do wybuchu II powstania śląskiego. W maju 1921 r. ogłosił się Dyktatorem III powstania śląskiego, w efekcie którego 1/3 obszaru plebiscytowego została przyznana Polsce.

Czerwcowy program poświęcony był **ks. Janowi Brandysowi.** Program wyemitowano 3 czerwca 2018 r. Ks. Jan Brandys (1886-1970) – Ksiądz, działacz plebiscytowy i przywódca powstańczy. W 1912 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W 1919 r. wyjechał do Wielkopolski. Został kapelanem sformowanego tam 1 Pułku Strzelców Bytomskich. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W 1920 r. wrócił na Śląsk. Uczestniczył w akcji plebiscytowej. Podczas II powstania sformował oddział, na czele którego walczył w okolicach Raciborza i Kędzierzyna.

Lipcowym bohaterem jest **Rudolf Niemczyk**. Audycja została wyemitowana 1 lipca 2018 r. Rudolf Niemczyk (1894-1964) – W czasie I wojny światowej służył w armii niemieckiej. Po zakończeniu walk włączył się w powołanie Straży Obywatelskiej w powiecie katowickim oraz Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska. Walczył we wszystkich trzech powstaniach śląskich jako dowódca oddziałów. W czasie I powstania śląskiego dowodził kompanią wojsk powstańczych w rejonie Zawodzia, Szopienic i Janowa, w II powstaniu śląskim- baonem katowickim. W III powstaniu dowódca baonu w grupie taktycznej Walentego Fojkisa, rozwiniętego następnie w 3 Katowicki Pułk Piechoty im. Jana Henryka Dąbrowskiego. Współzałożyciel Związku Byłych Powstańców.

W sierpniu przypomnieliśmy postać **Andrzeja Mielęckiego.** Program wyemitowano 5 sierpnia 2018 r. Andrzej Mielęcki (1864-1920) – Doktor nauk medycznych, specjalista chorób kobiecych. Od 1899 r. mieszkał w Katowicach, był aktywnym działaczem narodowym, współzałożycielem i członkiem licznych polskich stowarzyszeń. Związany z Polską Organizacją Wojskową Górnego Śląska, prowadził tajny kurs sanitarny,

przygotowujący do I powstania śląskiego. Od 1919 r. radny Rady Miejskiej w Katowicach, pełnił funkcję przewodniczącego koła polskiego. Członek Centralnego Komitetu Pomocy dla Dzieci w Katowicach, organizującego pomoc charytatywną dla najmłodszych po I powstaniu śląskim. Członek Polskiego Komitetu Plebiscytowego w Katowicach. Zakatowany 17 sierpnia 1920 r. podczas antypolskich demonstracji w Katowicach, kiedy udzielał pomocy medycznej rannym Niemcom. Jego śmierć stała się jednym z impulsów wybuchu II powstania śląskiego.

Wrześniowy program poświęcony był **Stanisławowi Młodnickiemu.** Audycja została wyemitowana 2 września 2018 r. po godz. 12.30. Stanisław Młodnicki (ur. 1868 – zm. brak danych). Prawnik, pułkownik Wojska Polskiego. Od grudnia 1918 r. pełnił funkcję Krajowego Komendanta Żandarmerii w Cieszynie. W 1920 r. został zaangażowany w prace projektowe i nadzorował organizację służb bezpieczeństwa i porządku publicznego dla województwa śląskiego. Od 16 czerwca 1922 r. pełnił obowiązki, a od 24 czerwca 1922 r. do 28 grudnia 1923 r. piastował stanowisko Głównego Komendanta Policji Województwa Śląskiego.

Październikowym bohaterem programu był **Robert Oszek**. Program został wyemitowany 7 października 2018 r. Robert Oszek (1896-1938) – marynarz, dowódca powstańczy. W latach I wojny światowej służył w niemieckiej Kriegsmarine. Od 1919 r. w Marynarce Wojennej II RP. Początkowo we Flotylli Wiślanej, następnie we Flotylli Pińskiej. Uczestnik wojny z bolszewikami. W 1921 r. skierowany na Górny Śląsk. Podczas III powstania śląskiego dowodził wydzielonym oddziałem szturmowym, złożonym z marynarzy, uzbrojonym w samochód pancerny „Korfanty“. Po zakończeniu powstania komendant tajnej organizacji do zadań specjalnych „P“. Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych (czterokrotnie) i orderem Virtuti Militari.

Listopadowa audycja poświęcona była **Alfonsowi Zgrzebniokowi**. Audycję wyemitowano 4 listopada 2018 r. Alfons Zgrzebniok (1891-1937) – W czasie I wojny światowej służył w armii niemieckiej. Od stycznia 1919 r. w Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska. Komendant w powiecie kozielskim, wielokrotnie brawurowo pozyskiwał broń z niemieckich magazynów, przebrany w mundur niemieckiego oficera. Aresztowany przez Grenzschutz, uciekł z więzienia w Raciborzu. Nazywany przez Niemców „największym polskim bandytą w okręgu kozielskim”. Od sierpnia 1919 r. do sierpnia 1920 r. komendant główny POW G.Śl., współautor planów wybuchu I powstania śląskiego oraz jego dowódca. Dowodził wojskami także w czasie II powstania śląskiego. Szef oddziału personalnego Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych w czasie III powstania śląskiego, następnie doradca wojskowy przy sztabie 1 Dywizji Wojsk Powstańczych. Współzałożyciel Związku Byłych Powstańców, następnie Związku Powstańców Śląskich.

Bohaterem ostatniego grudniowego programu był **Jan Ludyga-Laskowski.** Audycji można było wysłuchać 2 grudnia 2018 r. Jan Ludyga-Laskowski (1894-1956). W czasie I wojny światowej służył w armii niemieckiej, a następnie w armii gen. Józefa Hallera. Od kwietnia 1920 r. na Górnym Śląsku, szef sztabu Polskiej Organizacji Wojskowej Górnego Śląska. Współtwórca planów przygotowania II powstania śląskiego oraz jego uczestnik.

Podczas III powstania śląskiego był dowódcą 1 Dywizji Wojsk Powstańczych, a następnie Grupy „Wschód“. Od 6 czerwca 1921 r. był zastępcą Naczelnego Wodza. Przygotowywał planowaną likwidację powstania. Współzałożyciel Związku Byłych Powstańców. Propagator historii powstań śląskich.

► **Audycje do odsłuchania**

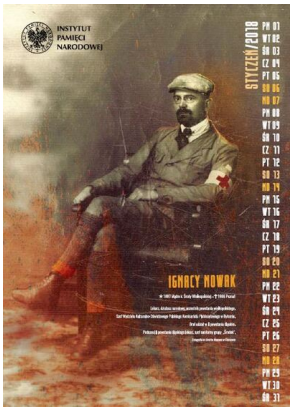

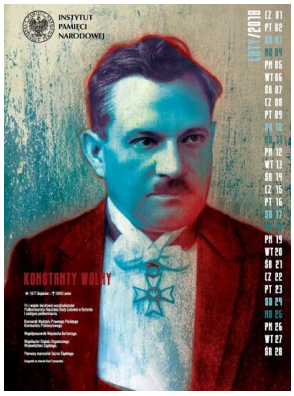

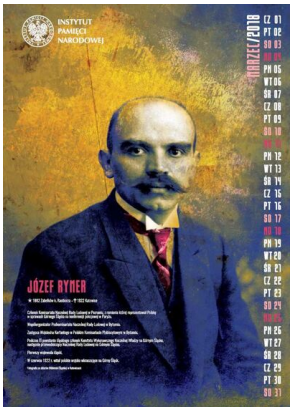

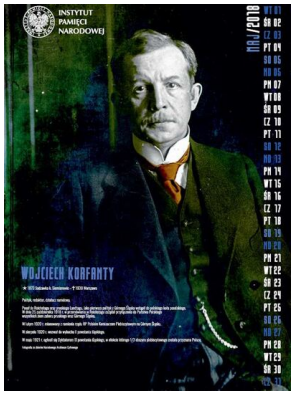

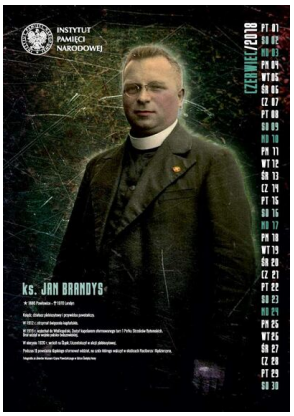

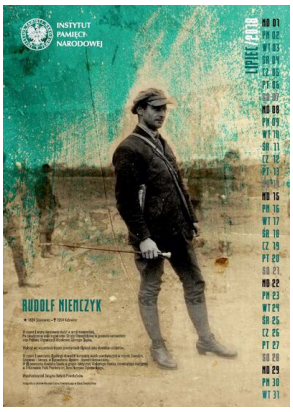

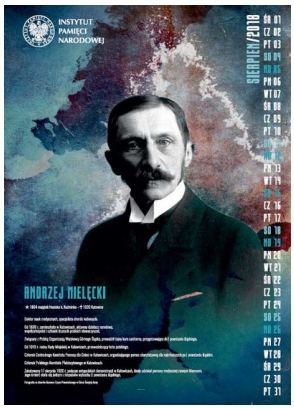

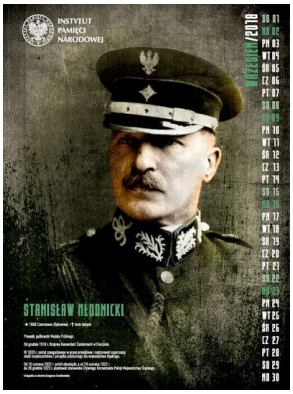

Stanisław Młodnicki (fot. ze zbiorów Grzegorza Grześkowiaka).

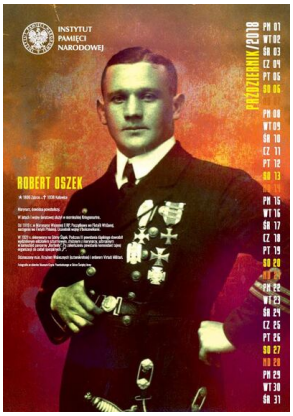

Robert Oszek (fot. ze zbiorów Muzeum Czynu Powstańczego w Górze Świętej Anny).

Alfons Zgrzebniok (fot. ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego).

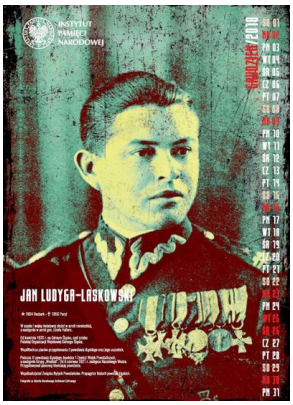

Jan Ludyga-Laskowski (fot. ze zbiorów NAC).